

**BANKACILIK
DÜZENLEME VE DENETLEME
KURUMU**

**BASEL III - LİKİDİTE KARŞILAMA
ORANI UYGULAMASI**

**SIKÇA SORULAN SORULAR VE
AÇIKLAMALAR**

Soru No: 24

İlgili Hüküm: Yönetmelik 20 nci maddesinin uygulaması

Konu: Türev varlık ve yükümlülüklerle ilişkin nakit giriş ve çıkışlarının değerlendirilmesi

Soru: Türev varlık ve yükümlülükler hangi tutarları üzerinden raporlanır? Türev varlık ve yükümlülüklerle ilişkin nakit giriş ve çıkışları hangi kapsamda netleştirilir?

Cevap: Yönetmeliğin 20 nci maddesinin (1), (2), (3), (4) ve (6) numaralı fıkraları;

“(1) Türev işlemlerin vadesine otuz gün veya daha az süre kalanları likidite karşılama oranı hesaplama günü itibarıyla yaratacakları nakit çıkışları üzerinden likidite karşılama oranı hesaplamasına katılır.”

“(2) Nakit ödemeye dayalı türev işlemlerde zarar eden taraf birinci fıkrada belirtilen tutarlar üzerinden nakit çıkışlarının nakit girişlerini aşan kısmını türev yükümlülük olarak dikkate alır.”

“(3) Teslimatlı ödemeye dayalı türev işlemlerde nakit giriş ve çıkışları, Ek-1 ve Ek-2’de yer alan cetvelde, ilgisine göre birinci kalite likit varlıklar, 2A kalite likit varlıklar veya 2B kalite likit varlıklar için belirlenen dikkate alınma oranları üzerinden hesaplanır. Aynı para birimi cinsinden olan teslimatlı ödemeye dayalı türev işlemlerin nakit çıkışlarının nakit girişlerini aşan kısmı türev yükümlülük olarak dikkate alınır. Yabancı para likidite karşılama oranı hesaplamasında, ayaklarından biri Türk Lirası diğeri yabancı para birimi cinsinden olan teslimatlı ödemeye dayalı türev işlemlerde netleştirme yapılmaz.”

“(4) Türev işlem sözleşmesinin nakit ödeme ya da teslimatlı ödemededen herhangi birine izin vermesi durumunda, işlemin nakit ödemeye dayalı olduğu varsayılarak hesaplama yapılır.”

“(6) Vadesinden önce kullanılması mümkün olan opsiyon işlemleri vadelerine otuz günden fazla olsa bile likidite karşılama oranı hesaplamasına dahil edilir. Bu işlemlerde, likidite karşılama oranı hesaplama tarihinde opsiyon alıcısı kârda olduğunda tahsil edeceği tutar kadar nakit girişi, opsiyon satıcısı zararda olduğunda ise ödemekle yükümlü olacağı tutar kadar nakit çıkışı hesaplanır. Vadelerine otuz günden fazla kalan ve vadelerinden önce kullanılması mümkün olmayan opsiyon işlemleri likidite karşılama oranı hesaplamasına dahil edilmez.”

hükmünü, 29 uncu maddesinin (7) numaralı fıkrası;

“(7) *Türev işlemlerin nakit girişleri karşı tarafına bakılmaksızın 20 nci maddede belirtilen usul ve esaslar çerçevesinde hesaplama dâhil edilir.*”

hükmünü amirdir.

Türev işlemin vadesine 30 veya daha kısa süre kalması sebebiyle oluşacak nakit çıkışları “**4.1. Türev Yükümlülükler**” satırında; işlemin gerçeğe uygun değerinde meydana gelebilecek değişimlerin teminat tamamlama yükümlülüğü doğurduğu durumlarda Yönetmeliğin 26 ncı maddesi uyarınca hesaplanacak nakit çıkışları “**4.7.Türev İşlemler ve Diğer Yükümlülüklerin Gerçeğe Uygun Değerlerinde Değişiklik Olması İhtimaline Bağlı Yükümlülükler**” satırında; işlem için verilen teminatların gerçeğe uygun değerinde meydana gelebilecek değişimlere ilişkin Yönetmeliğin 22 nci maddesi uyarınca hesaplanacak nakit çıkışları “**4.3.Verilen Teminatların Gerçeğe Uygun Değerlerinde Değişiklik Olması İhtimaline Bağlı Yükümlülükler**” satırında raporlanır.

Öte yandan, Yönetmeliğin 20 inci maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca türev işlemlerden vadesine otuz gün veya daha az süre kalanları likidite karşılama oranı hesaplama günü itibarıyla **yaratacakları nakit çıkışları üzerinden** likidite karşılama oranı hesaplamasına katılmaktadır. Bu çerçevede, **opsiyon işlemlerinin delta eşdeğeri** üzerinden dikkate alınması mümkün değildir.

Diğer taraftan, Yönetmeliğin 20 inci maddesinin (3) numaralı fıkrası uyarınca aynı para birimi cinsinden olan teslimatlı ödemeye dayalı türev işlemlerin nakit çıkışlarının nakit girişlerini aşan kısmı türev yükümlülük olarak dikkate alınırken **yabancı para likidite karşılama oranı hesaplamasında** ise ayaklarından birinin Türk Lirası değerinin yabancı para biriminden olan teslimatlı ödemeye dayalı türev işlemlerde netleştirme yapılmamaktadır. Bu kapsamda, teslimatlı ödemeye dayalı türev işlemlerin ayaklarının ikisinin de yabancı para biriminden olması halinde (örneğin EUR-EUR veya USD-EUR) **toplam likidite karşılama oranı ve yabancı para likidite karşılama oranı** hesaplamasında netleştirme yapılması mümkündür. Diğer taraftan, teslimatlı ödemeye dayalı türev işlemlerin ayaklarından birisinin yabancı para biriminden diğerinin Türk Lirası olması halinde (örneğin TL-EUR veya TL-USD) toplam likidite karşılama oranı hesaplamasında netleştirme yapılırken, **yabancı para likidite karşılama oranı hesaplamasında netleştirme yapılmaz** ve yabancı para biriminden olan ayak Yönetmelik eki cetvelde ilgisine göre nakit girişi ya da nakit çıkışı olarak raporlanır.

“**4.1. Türev Yükümlülükler**” satırında raporlanacak türev işlemlerin likidite karşılama oranı hesaplamasında nasıl dikkate alınması gerektiğine ilişkin örnekler aşağıda sunulmaktadır.

Örnek 1: Banka, 100 USD’yi, 160TL’ye alma yükümlülüğü veren 3 ay vadeli bir future sözleşmesi yapmıştır. Bankanın uzun pozisyonda olduğu sözleşmede teslim fiyatı 1\$=1,6TL olarak belirlenmiştir. Sözleşmenin vadesine 30 günden kısa süre kalmaya başladığı tarihten itibaren söz konusu işlem likidite karşılama oranı hesaplamalarında aşağıda belirtildiği şekilde dikkate alınmaya başlayacaktır.

a) Hesaplamanın yapıldığı gün spot kur 1\$=1,5TL’dir.

i) Future işleminin **nakit ödemeye dayalı olması durumunda**; hesaplama yapılan gün banka 10TL (10TL/1,5=6,6\$) zararda olduğundan, Bankanın 10TL’yi toplam likidite

karşılama oranı hesaplamasında nakit çıkışı olarak dikkate alması gerekmektedir. Sözleşmede ödemenin USD olarak yapılmasının öngörülmesi durumunda söz konusu nakit çıkışı yabancı para likidite karşılama oranını da etkileyecektir.

- ii) Future işleminin **teslimathı ödemeye dayalı olması durumunda**, toplam likidite karşılama oranı hesaplamasında, 160TL nakit çıkışı ile 100\$ ($100\$ * 1,5 = 150\text{TL}$) nakit girişi **netleştirilerek 10 TL nakit çıkışı**, yabancı para likidite karşılama oranı hesaplamasında ise sadece 100\$ karşılığı TL ($100\$ * 1,5 = 150\text{TL}$) nakit girişi olarak hesaplamaya katılacaktır.

b) Hesaplamanın yapıldığı gün spot kur $1\$ = 1,7\text{TL}$ 'dir.

- i) Future işleminin **nakit ödemeye dayalı olması durumunda**; hesaplama yapılan gün banka 10TL ($10\text{TL} / 1,7 = 5,8\$$) kârda olduğundan, Bankanın 10TL'yi toplam likidite karşılama oranı hesaplamasında nakit girişi olarak dikkate alması gerekmektedir. Sözleşmede ödemenin USD olarak yapılmasının öngörülmesi durumunda söz konusu nakit girişi yabancı para likidite karşılama oranını da etkileyecektir.
- ii) Future işleminin **teslimathı ödemeye dayalı olması durumunda**, toplam likidite karşılama oranı hesaplamasında, 160TL nakit çıkışı ile 100\$ ($100\$ * 1,7 = 170\text{TL}$) nakit girişi ile **netleştirilerek 10 TL nakit girişi**, yabancı para likidite karşılama oranı hesaplamasında ise sadece 100\$ karşılığı TL ($100\$ * 1,7 = 170\text{TL}$) nakit girişi olarak hesaplamaya katılacaktır.

Örnek 2: Banka, yetkili bir kredi derecelendirme kuruluşu tarafından verilen uzun vadeli kredi derecelendirme notu AA- olan ipotek teminatlı menkul kıymeti alma yükümlülüğü veren bir forward sözleşmesi yapmıştır. Menkul kıymetin forward fiyatı (uygulama fiyatı) 115 TL olarak belirlenmiştir. Sözleşmenin vadesine 30 günden kısa süre kalmaya başladığı tarihten itibaren söz konusu işlem likidite karşılama oranı hesaplamalarında aşağıda belirtildiği şekilde dikkate alınmaya başlayacaktır.

a) Hesaplamanın yapıldığı gün menkul kıymetin piyasa fiyatı 120 TL'dir.

- i) Forward işleminin **nakit ödemeye dayalı olması durumunda**; hesaplama yapılan gün banka 5TL kârda olduğundan, Bankanın 5TL'yi toplam likidite karşılama oranı hesaplamasında nakit girişi olarak dikkate alması gerekmektedir.
- ii) Forward işleminin **teslimathı ödemeye dayalı olması durumunda**, 115 TL kasadan nakit çıkışı karşılığında 120 TL değerinde derecelendirme notu AA- olan ipotek teminatlı menkul kıymet kadar giriş olacaktır. 2A kalite likit varlıkların dikkate alınma oranı %85 olduğundan ($120 * 0,85 = 102$) 102 TL nakit girişi dikkate alınacak ve netleştirilme sonucu ($115 - 102 = 13$) 13 TL nakit çıkışı hesaplamada dikkate alınacaktır.

Örnek 3: Banka 6 ay vadeli Avrupa tipi 100 USD alım opsiyonunu $1\$ = 1,7\text{TL}$ kurundan **satın almıştır**.

- a) Hesaplamanın yapıldığı gün spot kur $1\$ = 1,5\text{TL}$ 'dir.
- i) İşlemin vadesine **30 günden fazla olması durumunda**; Avrupa tipi opsiyon vadesinden önce kullanılamayacağından, bankanın kârda ya da zararda olup olmadığına bakılmaksızın, hesaplamaya katılmaz.

ii) İşlemin vadesine **30 günden az süre kalması durumunda**; banka opsiyon alıcısı olduğundan ve zararda olduğundan opsiyonu kullanmayacaktır dolayısıyla söz konusu işlem likidite karşılama oranı hesaplamasında dikkate alınmayacaktır.

b) Hesaplamanın yapıldığı gün spot kur $1\$=1,9\text{TL}$ 'dir.

i) İşlemin vadesine **30 günden fazla olması durumunda**; Avrupa tipi opsiyon vadesinden önce kullanılamayacağından, bankanın kârda ya da zararda olup olmadığına bakılmaksızın, hesaplamaya katılmaz. (Opsiyonun Amerikan tipi olması durumunda işlemin vadesine **30 günden fazla olması durumunda dahi** opsiyon vadesinden önce kullanılabileceğinden, kârda olan banka opsiyonu nakit ödemeye dayalı veya teslimatlı ödemeye dayalı olması durumlarına göre aşağıda belirtildiği şekilde dikkate alacaktır.)

ii) İşlemin vadesine **30 günden az olması durumunda**;

1) Opsiyon işleminin **nakit ödemeye dayalı olması durumunda** opsiyon alıcısı olan Banka kârda olduğundan, 20TL kâr likidite karşılama oranı hesaplamasında nakit girişi olarak dikkate alınacaktır. Sözleşmede ödemenin USD olarak yapılmasının öngörülmesi durumunda söz konusu nakit girişi 20TL'nin USD karşılığı yabancı para likidite karşılama oranını da etkileyecektir.

2) Opsiyon işleminin **teslimatlı ödemeye dayalı olması durumunda**, 170 TL nakit çıkışı ile 100\$ ($100\$ * 1,9 = 190\text{TL}$) nakit girişi **netleştirilerek 20 TL nakit girişi**, yabancı para likidite karşılama oranı hesaplamasında ise sadece 100\$ karşılığı TL ($100\$ * 1,9 = 190\text{TL}$) nakit girişi olarak hesaplama katılacaktır.

Örnek 4: Banka 12 ay vadeli Avrupa tipi 100 USD alım opsiyonunu $1\$=1,7\text{TL}$ kurundan satmıştır.

a) Hesaplamanın yapıldığı gün spot kur $1\$=1,5\text{TL}$ 'dir.

i) İşlemin vadesine **30 günden fazla olması durumunda**; Avrupa tipi opsiyon vadesinden önce kullanılamayacağından, bankanın kârda ya da zararda olup olmadığına bakılmaksızın hesaplama katılmaz. (Amerikan tipi opsiyon olması halinde karşı tarafın opsiyonu kullanacağı dikkate alınarak aşağıdaki şekilde işlem dikkate alınır.)

ii) İşlemin vadesine **30 günden az süre kalması durumunda**;

1) Opsiyon işleminin **nakit ödemeye dayalı olması durumunda**; opsiyon satıcısı Banka zararda olduğundan söz konusu işlem için 20 TL nakit çıkışı toplam likidite karşılama oranı hesaplamasında dikkate alınacaktır. Sözleşmede ödemenin USD olarak yapılmasının öngörülmesi durumunda söz konusu nakit çıkışının USD karşılığı yabancı para likidite karşılama oranını da etkileyecektir.

2) Opsiyon işleminin **teslimatlı ödemeye dayalı olması durumunda**, 170 TL nakit çıkışı ile 100\$ ($100\$ * 1,5 = 150\text{TL}$) nakit girişi **netleştirilerek 20 TL nakit çıkışı**, yabancı para likidite karşılama oranı hesaplamasında ise sadece 100\$ karşılığı TL ($100\$ * 1,5 = 150\text{TL}$) nakit girişi hesaplama katılacaktır.

b) Hesaplamanın yapıldığı gün spot kur $1\$=2\text{TL}$ 'dir.

i) İşlemin vadesine **30 günden fazla olması durumunda**; Avrupa tipi opsiyon vadesinden önce kullanılamayacağından, bankanın kârda ya da zararda olup olmadığına bakılmaksızın hesaplama katılmaz.

- ii) İşlemin vadesine **30 günden az süre kalması durumunda**, opsiyon satıcısı Banka kârda olduğundan karşı taraf opsiyonu kullanmayacaktır. Dolayısıyla söz konusu işlem likidite karşılama oranı hesaplamasında dikkate alınmayacaktır.